

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN ACENTELİKLE İLGİLİ HÜKÜMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Ozan CAN*

ÖZET

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girecektir. Kanun, birçok alanda yenilikler getirmiştir. Acentelik de bu alanlardan biridir. Türk Ticaret Kanunu'nun çıkartılmasında etkili olan nedenlerin acentelikteki değişikliklere de yansıdığı görülmektedir. Yeni Kanunun değişiklik gerekçesi olarak sayılan, hâlen yürürlükte olan 6762 sayılı Kanunu doğrudan etkileyen gelişmeler ve yeni kanunlar, AB tam üyeliğine aday olma, müzakerelere başlanması kararı ve müzakere eden ülke konumu, teknolojik gelişmeler ve internet, uluslararası piyasaların bir parçası olmak, acente hukuku alanındaki değişiklikler için de geçerlidir.

Kanunun acentelik başlığını taşıyan 7. kısmında bazı hükümlerin dili sadeleştirilmiş, bazıları yürürlükten kaldırılmış ve bazı hükümler ise ilk defa sevk edilmiştir. Acentelik ile ilgili hükümlerdeki değişikliklere baktığımızda bu değişikliklerin Avrupa Birliği'nin 18.12.1986 tarihli ve 86/653 sayılı Yönergesi doğrultusunda yapıldığı gözlenmektedir. Yapılan değişiklikler, sözleşmenin zayıf tarafı olan acentenin haklarının korunması açısından olumlu gelişmelerdir. Özellikle denkleştirme istemi ve rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin hükümlerin getirilmesiyle birlikte Türk acente hukukunun, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ulusal acente hukuklarıyla eşit bir seviyeye ulaşacağı söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Acente, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, denkleştirme istemi, rekabet yasağı anlaşması.

ABSTRACT

Turkish Code of Trade No 6102 will become effective as of July 1, 2012. The Code brings novelties in numerous areas. The concept of commercial agent is one of them. It is seen that the causes leading to enactment of new Turkish Code of Trade are also reflected in the agency matters. Developments considered as the reason for amendments in the Code and having direct impacts on current Law No 6762, enactment of new regulations, candidacy for full membership to the European Union, decision for starting negotiations for full access and being in a position of negotiated country technological developments and internet, being a player in international markets also apply for the changes in commercial agent law.

Section 7 of the Code titled "Commercial Agent" simplifies the wording of some provisions, removes some provisions and as well as introducing some new provisions. Analysing the nature of the changes in provisions concerning the agency, it is observed respective changes are done for compliance with the Council Directive 86/653/EEC of 18.12.1986. The amendments performed are promising for protection of the rights of the agencies which are the weaker part of the contracts. It can be claimed that Turkish

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

commercial agent law will be on equal level with the national commercial agency law of EU member States especially after introduction of adjustment request and noncompetition agreement.

Keywords: Commercial agent, Turkish Code of Trade No 6762, Turkish Code of Trade No 6102, adjustment request, noncompetition agreement

GİRİŞ

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girecek olan Türk Ticaret Kanunu (bundan sonra TTK olarak anılacaktır) birçok alanda yenilik getirmiştir. Acentelik ile ilgili hükümlerin düzenlendiği 7. kısım bu alanlardan biridir.

Kanunun acentelik başlığını taşıyan 7. kısımdaki değişikliklere baktığımızda, bazı hükümlerin sadece dilinin sadeleştirildiği, bazı hükümlerin yürürlükten kaldırıldığı, bazı hükümlerin ise ilk defa sevk edildiği görülmektedir. Esasında acentelik ile ilgili hükümlerin düzenlenişinde Avrupa Birliği'nin 18.12.1986 tarihli ve 86/653 sayılı Yönergesi referans alınmıştır. Böylece, TTK'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türk acente hukukunun, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ulusal acente hukuklarıyla eşit bir seviyeye ulaşacağı söylenebilir.

Bu çalışmamızda öncelikle, acenteye ilişkin hükümlerde yapılan değişikliklere kısaca değinilecek, daha sonra TTK'de ilk defa hükme bağlanmış olan denkleştirme istemi ve rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin hükümler incelenecek, son olarak ise, acente olmamakla birlikte, acentelik hükümlerine tâbi tutulan kimselerin denkleştirme istemi ve rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin 122 ve 123. maddeden yararlanıp yararlanmayacağı hususu ayrıntılı olarak irdelenecektir.

A. 6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN ACENTELİKLE İLGİLİ HÜKÜMLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

I. Genel olarak

Acentelik ile ilgili hükümlerdeki değişiklikleri ortaya koymak için Türk Ticaret Kanunu'nun hazırlanmasındaki düşüncelere göz atmamız gerekmektedir. Çünkü temel kanunların köklü değişikliğine etkili olan hususlar o kanunda yer alan münferit bir kurum ve kavramdaki değişikliğe de yansımaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun çıkartılmasında etkili olan sebepler olarak gerekçede, hâlen yürürlükte olan 6762 sayılı Kanunu doğrudan etkileyen gelişmeler ve yeni kanunlar, AB tam üyeliğine aday olma ve müzakerelere başlanması kararı ve müzakere eden ülke konumu, teknolojik gelişmeler ve internet, uluslararası piyasaların bir parçası olmak sayılmıştır.

Esasında, TTK'nin geneli için belirtilen bu gerekçeler, acente hukuku alanındaki yenilikler için de geçerlidir. Uluslar arası ticarete acenteler çok önemli rol oynarlar ve acentelik konusunda birçok uluslar arası düzenlemeler yapılmaktadır. Bu bağlamda, Uluslararası Özel Hukukun Birleştirilmesi Enstitüsü (UNIDROIT) tarafından, Uluslararası Alanda Menkul Malların Alım ve Satımında Milletlerarası Nitelikle Acenteliğe İlişkin Konvansiyon Tasarısı hazırlanmış, Avrupa Birliği içinde de, birliğe üye ülkelerin hukuklarında yer alan acenteliğe ilişkin hükümlerin yeknesaklaştırılması amacıyla 1986 yılında **86/653 sayılı Yönerge** kabul edilmiştir. Özellikle Kara Avrupası hukuk sistemi için çok önemli bir yere sahip olan Yönerge doğrultusunda birçok ülke, acente ile ilgili hükümlerde değişikliğe gitmiştir¹. Avrupa birliği sürecinde acenteye ilişkin

¹ Bu kapsamda Almanya, 1989 tarihinde acentelik ile ilgili hükümlerde önemli değişiklikler yapmıştır.

hükümlerde bu yönerge doğrultusunda düzenlemeler yapılması ülkemiz için bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmıştır. Ayrıca uluslararası piyasaların bir parçası olmak için bu hükümlerin getirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan, deyim yerinde ise, ülkemizin acenteler cenneti, çoğu acentenin de yabancı şirketlerin birer temsilcisi olduğu göz önüne alındığında, yerli (millî) acentelerimizin korunmaları açısından acentelik hükümlerine ilişkin değişiklikler önem taşımakta idi. İşte, bu gerekçeler temelinde, acente hukukuna ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu'nda Alman Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümlerinden yararlanılarak düzenlemeler yapılmıştır². Peşinen belirtelim ki, yer geldikçe belirtileceği üzere, acentelik ile ilgili değişikliklere baktığımızda oldukça önemli ve yerinde hususlarda düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

II. Acentelik Hükümlerinin Dil ve İfade Yönünden Değerlendirilmesi³

Acentelik ile ilgili 7. kısım hükümlerine baktığımızda ilk göze çarpan husus, dilde sadeleştirmelerdir. Bu çerçevede, TTK'nin tamamına hâkim olan sadeleştirme eğilimi acentelik hükümlerinde de kendini göstermektedir. Örneğin, müstahdem yerine satış memuru, tatbik sahası yerine uygulama alanı; acentenin salahiyetleri yerine acentenin yetkileri; salahiyetsizlik yerine yetkisizlik; fevkalade masrafların tazmini yerine olağanüstü masrafların karşılanması gibi birçok eski sözcük yerine arı ve yeni Türkçe sözcüklere yer verilmiştir.

Acentelik ile ilgili hükümlerin dil ve ifade yönünden ele alınmasında Türk Medeni Kanunu'nda geçen sözcük ve terimlerin esas alındığı belirtilmektedir⁴. Ayrıca TTK'nin kanunlaşmasından kısa bir süre önce 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu TBMM tarafından kabul edildiğinden, bu kanunda geçen terimlere de yer verilmesi amacıyla birçok önerge verilmiştir. Dolayısıyla Türk Borçlar Kanunu ile de dil, ifade ve sistematik uyumun sağlanmasına çalışılmış, bu kanunda kullanılan terim ve müesseseler de TTK'ye yansıtılmıştır. Örneğin, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 520 ve devamı maddelerinde tellâllık yerine aynı terimi karşılamak üzere simsarlık kullanılmış, buna paralel olarak acentenin tanımlandığı 102. maddenin 2. fıkrasında aynı terime yer verilmiştir⁵. Yine, Borçlar Kanunu'nda muhik sebep yerine haklı fesih ibaresi⁶, acentelik sözleşmesinin sona erme sebeplerini düzenleyen 121. maddede kullanılmaktadır.

² Arkan, S.: Ticarî İşletme Hukuku, 15. B., Ankara 2011, s. 16.

³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Bahtiyar, M.: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili İle Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Kasım/Aralık 2005, S. 61, s. 47 vd.; Bahtiyar, M.: "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili ve İfadeleri Yönünden Değerlendirilmesi", *Legal Hukuk Dergisi*, 2005, S. 31, s. 2457 vd.

⁴ Nitekim, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın genel gerekçesinde, hukuk terimlerinin arılaştırılmasında ...sayılı Türk Medeni Kanunu'nun esas alındığı belirtilmektedir (Bkz., TC Adalet Bakanlığı, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Ankara 2005, s. 334 vd).

⁵ Ancak, TTK'nin 102 vd. maddelerinde "acente" terimi yer alırken, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 147/f.1, b-5'te "acenta" sözcüğü geçmektedir. Dolayısıyla "acente" açısından her iki kanunda terim birliği sağlanmadığı görülmektedir. Bu noktada "acente" teriminin kullanılmasının daha doğru ve yerinde olduğunu belirtelim (bkz. Can, O.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Acentelikte Rekabet Yasası Anlaşması, Ankara 2011, s. 41, dn. 136). Ayrıca Türk Borçlar Kanunu'nun 547. maddesinde, ticari mümessil yerine ticari temsilci terimine yer verilmiş olmasına rağmen, TTK m. 102 (1) 'de ticari mümessil terimi kullanılmıştır. Öğretide bu durumun dikkatten kaçtığı ileri sürülmektedir (bkz. Kendigelen, A.: Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011, s. 84).

⁶ Bkz. m. 435, 437, 438, 439, 453, 629, 639.

Sonuç olarak, 6102 sayılı TTK dil ve ifade yönünden incelendiğinde, kanunun genelinde olduğu gibi, acentelik hükümlerinde de hedeflenen sadeleştirilmenin çok büyük oranda gerçekleştiği, bunun da Türk hukuk sistemi açısından yerinde olduğu belirtilmelidir.

III. Acentelik İle İlgili Hükümlerin Sistematik Yönünden Değerlendirilmesi

Acentelik ile ilgili hükümler, TTK'nin birinci kitabının 7. kısmında 102 ila 123. maddeleri arasında 23 maddede düzenlenmiştir⁷. 120, 122 ve 123. maddelere ilk defa yer verilmiş, ancak 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun sistematiği neredeyse aynen takip edilmiştir. Beş maddede içeriğe yönelik değişiklik, dört maddede küçük değişiklikler, on maddede ise metnin dili güncelleştirilmiştir⁸.

7. kısım hükümleri sistematik açıdan incelendiğinde, acentenin tanımı, hükümlerin uygulanma alanı, inhisar, acentenin yetkileri, borçları, acentenin hakları, sözleşmenin sona ermesi ve sona ermeden sonra gündeme gelebilecek olan denkleştirme istemi ve rekabet yasağı anlaşması şeklinde düzenleme yapıldığı, bu haliyle 7. kısımda yer alan hükümlerin kendi içinde sistematik bir bütünlükte kaleme alındığı görülmektedir.

B. ACENTE LİK İLE İLGİLİ HÜKÜMLERDEKİ DEĞİŞİKLİKLER⁹

I.102. Madde ve Değişiklikler

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun acenteyi tanımlandığı 116. maddesinde, acentenin işletme adına sözleşme yapacağı yazılı idi. Yeni TTK'de, yerinde bir değişiklik yapılarak, acentenin, sözleşmeyi işletme adına değil, tacir adına yapacağı ifade edilmiştir.

Acentenin tanımının yapıldığı 102. maddeye yeni bir fıkra eklenmiştir. Günümüzde acentelik sözleşmesi en fazla taşıma, deniz ticareti, sigorta ve turizm gibi alanlarda yapılmaktadır ve söz konusu alanlarda özel düzenlemeler mevcuttur¹⁰. Bu fıkranın neden eklendiğine ilişkin gerekçede bir açıklama bulunmamakla birlikte, bu alanlardaki kanunî düzenlemeler ile Türk Ticaret Kanunu hükümleri arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla hükmün sevk edildiğini düşünmekteyiz. Hükümde geçen "gibi" sözcüğü, bu alanları sınırlamadığından, örneğin PTT acentelikleri¹¹ ile ilgili özel düzenlemeler de TTK karşısında saklı olacaktır.

II. 103. Madde ve Değişiklikler

Sigorta şirketleriyle ve sigorta ettirenle sürekli bir ilişki içinde bulunmayan araçlara, sürekli ilişkinin varlığının bir tanım unsuru olduğu acente hakkındaki hükümlerle

⁷ Hâlen yürürlükte bulunan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ise acenteliğin düzenlendiği 8. Kısımda, 19 madde bulunmaktadır. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 7. kısmında ticaret işleri tellallığı bulunurken, yeni Kanunda buna yer verilmediğinden 7. kısımda acentelik hükümleri düzenlenmiştir.

⁸ Acentelik ile ilgili hükümlerdeki değişiklik ve yenilikler hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kendigelen:** s. 83 vd.

⁹ Bu başlık altındaki incelemelerimizde, her bir maddede yapılan değişikliklere yer verilmeyecek, sadece önem arz eden hususlara değinilecektir.

¹⁰ Turizm alanında 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu; sigortacılık alanında 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ve deniz ticaretinde Gemi Acenteleri Yönetmeliği bulunmaktadır.

¹¹ PTT Acentelikleri Yönetmeliği için bkz.16.6. 2007 tarih ve 26554 sayılı Resmi Gazete.

rin uygulanmasının uygun olmayacağı gerekçesiyle, sigorta sözleşmesinin kurulması hususunda aracılık edenlere ilişkin 2. fıkra hükmü, yeni kanuna alınmamıştır.

Ancak bu kısım ile ilgili olarak asıl değinilmesi gereken husus, 103. maddede sayılanlara kanunda ilk defa hükme bağlanmış olan denkleştirme istemi ve rekabet yasağı anlaşılmasına ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağıdır. Buna ilişkin olarak aşağıda¹², ayrıntılı olarak açıklama yapılacaktır.

III. 105. Madde ve Değişiklikler

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 119. maddesinde, sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklardan dolayı acentenin, müvekkili adına dava açabileceği, benzer şekilde, kendisine karşı da aynı sıfatla dava açılacağı, bu hükme aykırı şartların geçersiz olduğu belirtilmiştir. Aynı ilke yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 105. maddesinde benimsenmekle birlikte sadece yabancı tacirler adına faaliyette bulunan acentelere ilişkin sözleşmelerde aksine bir düzenleme yapılamayacağı öngörülmüştür (TTK m. 105.2). O halde, yerli tacirler adına acentelik yapılması halinde, acentenin, müvekkili adına dava açabilmesinin veya kendisine karşı da aynı sıfatla dava açılabilmesinin sözleşme ile engellenebileceği sonucu çıkmaktadır. Fakat müvekkil ve acentenin aralarında kararlaştırdığı ve 3. kişilerin müvekkile izafeten acenteye karşı dava açamayacağına ilişkin bir sözleşme hükmü, 3. kişiler için bağlayıcı olmamalıdır. Dolayısıyla yerli acentelerle yapılacak aksi düzenlemenin, sadece acentenin, müvekkili adına dava açması hususunu ortadan kaldıracak ifade edilmelidir¹³.

Ayrıca, acentelerin ad ve hesabına hareket ettikleri kimselere karşı Türkiye'de açılacak olan davalar sonucunda alınan kararların acentelere uygulanmayacağına ilişkin Yargıtay uygulamasında istikrar kazanmış olan ilke, yerinde olarak, 105. maddesinin 3. fıkrasında hükme bağlanmıştır.

IV. 108. Madde ve Değişiklikler

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre yetkisiz veya yetkisini aşan acentenin sözleşme yaptığını öğrenen müvekkil, sözleşmeye icazet vermediğini derhal bildirmez ise yapılan sözleşme ile bağlı kabul edilirken, yeni düzenlemeyle, müvekkilin sözleşmeyi haber alır almaz icazet verebileceği, açıkça icazet vermediğini bildirmesi veya hiçbir bildirimde bulunmaması (susması) halinde kendisinin sözleşme ile bağlı olmayacağı kabul edilmiştir. Müvekkilin bağlı olmadığı bir sözleşmeden dolayı ise, bizzat acente sorumlu tutulmuştur. Bu düzenleme tarzı ile müvekkilin sessiz kalmasının hukuki sonucu farklı şekilde düzenlenmiştir. 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 46. maddesinin 1. fıkrasına göre, bir kimse yetkisi olmadığı hâlde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak onadığı takdirde temsil olunanı bağlar. Yine anılan Kanunun 47. maddesinin 1. fıkrasına göre, temsil olunanın açık veya örtülü olarak hukuki işlemi onamaması hâlinde, bu işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesi, yetkisiz temsilciden istenebilir. Dolayısıyla Borçlar Kanunu'daki temsile ilişkin hükümler paralelinden yapılan düzenleme Borçlar Kanunu hükümleri ile de uygun hâlde getirilmiştir.

V. Acentenin Ücret Hakkına İlişkin Değişiklikler

Acentenin ücret hakkına ilişkin değişiklikte acenteyi koruma amacı ön planda tutulmuştur. Öncelikle, ücrete hak kazandıran işlemler açısından mevcut kanundan daha geniş bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, acentenin, doğrudan kendi yaptığı

¹² Bkz. C. II ve C. III başlıkları altında yazılanlara.

¹³ Bkz. **Kendigelen**: s. 86-87 ve sayfa 86'daki dn. 60.

işlemlerin yanında kendi çabasıyla müvekkiline kazandırdığı müşterilerle yapılan işlemlerden dolayı ücrete hak kazandığı belirtilmiş, bundan başka, bazı şartlarda acentelik ilişkisinin sona ermesinden sonra kurulan işlemler için de ücrete hak kazanılacağı ilk kez hükme bağlanmıştır (TTK m. 113.3).

Ayrıca, TTK'nin 113. maddesinin son fıkrasında, acentenin müvekkilinin talimatına uygun olarak tahsil ettiği paralar için de tahsil komisyonu isteyebileceği düzenlenmiştir. Bu haliyle hüküm, acente lehine olup, Türk hukuku için yenilik taşımaktadır.

Ücret hakkına ilişkin olarak acente, kurulan işlem yerine getirildiği anda ve ölçüde ücrete hak kazanır. Taraflar bu kuralı acentelik sözleşmesiyle değiştirebilir; ancak müvekkil işlemi yerine getirince, acente, izleyen ayın son günü istenebilecek uygun bir avansa hak kazanır. Her hâlde acente, üçüncü kişi kurulan işlemi yerine getirdiği anda ve ölçüde ücrete hak kazanır.

Acentenin ücretinin ödenme zamanı ile ilgili de önemli değişiklikler yapılmıştır. Buna göre, acentenin hak kazandığı ücretin, doğumu tarihinden itibaren en geç üç ay içinde ve her hâlde sözleşmenin sona erdiği tarihte ödenmesi gerekir. Ücret istemi, muacceliyeti ve hesaplanması bakımından önemli olan bütün konular hakkında acente bilgi istediği takdirde müvekkil bu bilgileri vermek zorundadır. Ayrıca acente, ücrete bağlı işlemlere ilişkin defter kayıtlarının suretlerinin de kendisine gönderilmesini müvekkilinden isteyebilir. Müvekkil, defter suretini vermektan kaçınırsa ya da defterlerin doğruluğu ve tamlığı konusunda kuşku duymayı gerektiren haklı nedenler varsa, acente, ticarî defter ve belgelerin ilgili kısımlarını ya kendisi inceler ya da bir uzmana inceletebilir. Müvekkil buna izin vermezse mahkeme, sorunu duruma en uygun şekilde karara bağlar. Ayrıca ücretin ödenmesine ilişkin bu hükümlerin aksinin kararlaştırılması acentenin aleyhine olduğu ölçüde geçersizdir.

VI. 120. Madde ve Değişiklikler

Acentenin haklarını korumak amacıyla getirilen bir diğer hüküm 120. maddedir. Bu hükme göre, müvekkil, acenteye mallarla ilgili belgeleri vermek; acentelik sözleşmesinin yerine getirilmesi için gerekli olan hususları ve özellikle iş hacminin acentenin normalde bekleyebileceğinden önemli surette düşük olabileceğini bildirmek; acentenin yaptığı işleri kabul edip etmediğini ya da yerine getirilmediğini uygun bir süre içinde bildirmek; acentenin istemeye hak kazandığı ücreti ödemek; ücret, avans ve olağanüstü giderler hakkında 20 nci madde hükümlerine göre faiz ödemek zorundadır.

Ayrıca bu maddeye aykırı şartların acente aleyhine olduğu ölçüde geçersiz olduğu belirtilmek suretiyle, hükmün emredici niteliği ortaya konmuştur.

VII. 121. Madde ve Değişiklikler

121. maddede acentelik sözleşmesinin sona erme sebepleri düzenlenmiştir. 6762 sayılı TTK ile paralel şekilde düzenleme içeren 121. maddede, yürürlükteki kanundan farklı olarak, belirli süre için yapılan bir acentelik sözleşmesinin, süre dolduktan sonra uygulanmaya devam edilmesi hâlinde, sözleşme belirsiz süreli hâle geleceği düzenlenmiştir (TTK m. 121.2).

VIII. Denkleştirme İstemine İlişkin Değişiklikler

Denkleştirme istemi esasında hukukumuzda yabancı değildir. Daha önce Yargıtay uygulaması ile kabul edilmiş olan denkleştirme talebi, ilk defa 5684 sayılı Sigorta-

çılık Kanunu'nda¹⁴ hükme bağlanmış daha sonra ise, genel hüküm niteliğinde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükmü olarak 122. maddede yer bulmuştur.

Denkleştirme istemi¹⁵ (Ausgleichsanspruch), acentenin oluşturduğu müşteri çevresinden, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra artık yararlanamayacak olması nedeniyle uğradığı kayıp ile müvekkilin aynı müşteri çevresinden sözleşmenin sona ermesinden sonra da yararlanmaya devam etmesi nedeniyle elde ettiği kazancın denkleştirilmesi için yapılan bir talep¹⁶, kısaca, yaratılan müşteri çevresinin bir bedeli¹⁷ (*Vergütung*) olarak görülmektedir.

TTK m. 122 uyarınca, denkleştirme isteminde bulunabilmek için, müvekkil, acentenin elde ettiği yeni müşterilerden acentelik sözleşmesinden sonra da önemli bir yarar sağlamalı, acente, sözleşmenin sona ermesi nedeniyle bir ücret kaybına neden olmalı ve somut olayın özellik ve şartları değerlendirildiğinde, acenteye bir denkleştirme talebinin ödenmesi hakkaniyete uygun olmalıdır. Ayrıca bu istem, acentelik sözleşmesi sonrasında olmak üzere, bir yıl içinde ileri sürülmelidir (TTK m. 122.5). TTK'nin 122. maddesinin son fıkrasında, hükmün hakkaniyete aykırı düşmedikçe tek satıcılık ile benzeri diğer tekel hakkı veren sürekli sözleşme ilişkilerinin sona ermesi halinde de uygulanacağı belirtilmiştir.

IX. Rekabet Yasası Anlaşmasına İlişkin Değişiklikler

Türk hukukunda ilk kez hükme bağlanmış olan 123. madde hükmü, acenteyi korumak amacıyla Alman Ticaret Kanunu'nun 90a maddesinden alınmıştır. Hüküm, esasında Avrupa Birliği'nin 18.12.1986 tarih ve 86/653 sayılı Yönergesi'ne uyumludur.

TTK m. 123 uyarınca, acentenin sözleşme sonrası zaman için ticarî faaliyetlerini sınırlandıran anlaşmanın yazılı olması ve anlaşma koşullarını içeren imzalı bir belgenin müvekkil tarafından acenteye verilmesi gerekir¹⁸. Anlaşma, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden itibaren en fazla iki yıl süreli olabilir. Bu anlaşma ile yalnızca acenteye özgülenmiş bölge veya müşteri çevresi ve acentenin müvekkili için aracılık veya sözleşme yapmakla görevli olduğu işlemlere ilişkin konularda sınırlama getirebilir. Müvekkilin, rekabet sınırlandırması süresi için acenteye uygun bir tazminat ödemesi öngörülmüştür. Müvekkil, vazeçme beyanından itibaren alt ay geçtikten sonra tazminat ödeme borcundan kurtulmak şartıyla, sözleşme ilişkisi sona erinceye kadar rekabet sınırlandırmasından yazılı olarak vazeçebilir. Taraflardan biri, diğer tarafın kusurlu davranışı nedeniyle haklı sebeple sözleşme ilişkisini feshederse, fesihten itibaren bir ay

¹⁴ Sigortacılık Kanunu'nun 23/16. maddesinde yer alan hüküm şu şekildedir: “Sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra sigorta şirketi sigorta acentesinin portföyü sayesinde önemli menfaatler elde ediyor ve hakkaniyet gerektiriyorsa, sigorta acentesi, sigorta şirketinden tazminat talep edebilir.”

¹⁵ Denkleştirme isteme konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp, Ü.**: “Türk Hukukunda Acentanın Portföy Akçası Talebi”, Ali Bozer’e Armağan, Ankara, 1998, s. 1 vd.; **Erdem, H. E.**: “Tek Satıcılık Sözleşmesinde Denkleştirme Talebi”, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, 2003, C. 1, s. 91 vd.; **Karasu, R.**: “Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Acentanın Denkleştirme Talebi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008, C. 57, S. 4, s. 283 vd.; **Dural, H. A.**: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Uyarınca Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkının Maddi Şartları”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C. 1, s. 303 vd.; **Ayan, Ö.**: Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkı, Ankara 2008.

¹⁶ **Tekinalp**: s. 12; **Erdem**: s. 91; **Karasu**: s. 288; **Ayan**: s. 103.

¹⁷ **Hopt, J. K.**: Handelsvertreterrecht, §§ 84 - 92c, 54, 55 HGB mit Materialien, 3. Auflage, München 2003, § 89b Nr. 2- 3; BGHZ 29, s. 83; **Arkan**: s. 215; **Erdem**: s. 91.

¹⁸ Rekabet yasağı anlaşması hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Can**: s. 59 vd.

içinde yazılı bir beyanda bulunmak suretiyle, rekabet yasağı anlaşmasından kurtulabilir. Hükümün son fıkrasında ise, maddeye aykırı şartların, acentenin aleyhine olduğu ölçüde geçersizliği vurgulanmıştır.

TTK'nin 123. maddesine göre, rekabet yasağı anlaşmasının tarafları, acente ve müvekkildir¹⁹. Acente ile müvekkil arasında imzalanan anlaşmanın, acentelik ilişkisi sırasında ancak acentelik sözleşmesi sonrası için acentenin rekabette bulunmasını yasaklaması gerekir²⁰. Ayrıca, acentenin sözleşme sonrası için kanunî bir rekabet yasağı bulunmadığından, rekabet yasağı anlaşması, acente ile müvekkilin bunu kararlaştırdığı halde söz konusu olabilir²¹.

C. ACENTENİN DENKLEŞTİRME İSTEMİNE VE REKABET YASAĞI ANLAŞMASINA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN 6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 103.1. MADDESİNDE SAYILANLAR HAKKINDA UYGULANIRLIĞI SORUNU

I. Genel Olarak

TTK'nin "Uygulama Alanı" kenar başlığını taşıyan 103.1. maddesinde, özel kanunlardaki hükümler saklı olmak üzere, acentelik ile ilgili Yedinci Kısım hükümlerinin, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlar ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlar hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir²². Bu madde, TTK madde 102.1.'de sayılan unsurların²³ tamamına sahip olmadığı için acente sayılmayan bazı kişilerle yapılan iş görme sözleşmelerine de acentelik hakkındaki hükümlerin uygulanmasını sağlamaktadır²⁴. Böy-

¹⁹ **Can:** s. 64.

²⁰ **Can:** s. 64.

²¹ **Canaris, C. W.:** Handelsrecht, 24. Auflage, München, 2006. s. 277; **Schöder, G.:** Recht der Handelsvertreter, Gesetz zur Änderung des Handelsgesetzbuches vom 6. August 1953, Berlin-Frankfurt, 1953, § 90a Nr. 8; BGH NJW 1993, 1786, 1787.

²² Bu hüküm, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (eTTK), 117. maddesinde de yer almaktaydı. Ancak sigorta sözleşmelerinin kurulması hususunda aracılık edenlere ilişkin 117. maddenin 2. bendi, anılan kişilerin ne sigorta şirketleriyle ne de sigorta ettirenle sürekli bir ilişki içinde bulunmadığı, sürekli ilişkinin varlığının bir tanım unsuru olduğu acente hakkındaki hükümlerin bu kişilere uygulanmasının uygun görülmeceği gerekçesiyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na alınmamıştır (bkz. **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve TBMM Adalet Komisyonu Raporu**, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara 2007, s. 101).

²³ TTK'nin 102. maddesinin 1. fıkrasında acente; *ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi işletmeye bağlı hukukî konumu haiz olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticarî işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimse* olarak tanımlanmıştır. Bu maddeye göre, acentenin unsurlarını tacirin bağımsız yardımcıları olmak, bir ticarî işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmek veya bunları tacir adına yapmak, süreklilik, aracılık veya sözleşme yapma işini meslek şeklinde icra etmek şeklinde sıralayabiliriz (Acente ve unsurları konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Arkan:** s. 198 vd.; **Ayhan, R./Özdamar, M./Çağlar, H.:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticarî İşletme Hukuku, Ankara 2011, s. 314 vd.; **Karahan, S.:** Ticari İşletme Hukuku, 22. Baskı, Konya 2011, s. 321 vd.; **Bozer, A./Göle, C.:** Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2011, s. 103 vd.; **Bilgili, F./Demirkapı, E.:** Ticaret Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Bursa 2012, s. 122 vd.

²⁴ **Karayalçın, Y.:** Ticaret Hukuku Dersleri, C. I, Giriş, Ticarî İşletme, 3. Baskı, Ankara, 1968, s. 517; **Arkan:** 2011, s. 225.

lece, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili olanlarla, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanların acentelik hükümlerinden yararlandırılması amaçlanmaktadır.

Gerçekte, bir sözleşmeyi kendi adına fakat başkası hesabına yapan kimseler, dolaylı temsil yetkisine sahiptir ve Türk Borçlar Kanunu'nun 532. maddesi gereği, komisyoncu durumundadır²⁵. Ancak, müvekkilleri hesabına, kendi adlarına devamlı surette faaliyet bulunan kimseler, öğreti tarafından komisyoncu-acente (kommissionsagent) olarak adlandırılmaktadır²⁶. Komisyoncu acenteler, sürekli²⁷ nitelikte faaliyette bulunduğundan, hukuki yönden haklarının korunmalarını sağlamak amacıyla acentelik hükümlerine tâbi tutulmuştur. Çünkü kanun koyucu tarafından, gerek yerli gerek yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına sözleşme yapma yetkisi bulunanların, yani komisyoncu acentelerin, komisyon hükümleri yerine acentelik hükümlerinden yararlanmasının daha yerinde olacağı düşünülmüştür²⁸. Diğer taraftan, bu tür komisyoncu acentelerin, acentelik hükümlerine tâbi tutulması sayesinde, komisyoncu acente ile işlem yapan Türk vatandaşlarının da etkin şekilde korunması amaçlanmıştır. Eğer, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yap-

²⁵ **Kınacıoğlu, N.:** Acente ve Acentelik Sözleşmesi, 1. Baskı, Ankara 1963, s. 22; **Arkan:** s. 225; **Kayhan, Ş.:** Acentelik Sözleşmesi, 3. Baskı, Ankara 2008, s. 69; **Hopt:** § 84 Nr. 18; **Brox, v. H.:** Handelsrecht und Wertpapierrecht, 17. Auflage, München 2004, s. 105; **Lowisch, G.:** HGB, Handelsgesetzbuch Bd. 1, §§ 1- 342a Kommentar, (hrsg. von Boujong, K/Ebenroth, C. H./Jost, D.), München 2001, § 84, Nr. 70; BGH Urt. v. 26.9.1980- I ZR 119/78, BGHZ 79, 89, 97= NJW 1981, 918; RGZ 69, 363, 365.

²⁶ **Tekinalp, G.:** Acenta Sözleşmesine Uygulanan Kanunlar İhtilafı Kuralı, 1. Baskı, İstanbul 1972, s. 17; **Karayalçın:** s. 717; **Kayhan:** s. 69; **Lowisch:** § 84, Nr. 70; **Hopt:** § 84 Nr. 19; **Brox:** s. 105.

²⁷ Bu noktada, gerek acentenin tanımında gerek 103. maddede geçen "süreklilik" ifadesi ile ne kastedildiğinin açıklığa kavuşturulması gerekir. TTK'nin 102. maddesinin 1. fıkrasında yer alan ve acentenin bir unsuru olan "süreklilik" ile hem, acente ile müvekkili arasındaki sözleşmenin sürekli bir sözleşme ilişkisi, hem acentenin, faaliyetini arızı (geçici, tesadüfî, rastlantı gereği) olarak yerine getirmemesi, önceden belirlenmemiş sayıdaki hukuki ilişkilere aracılık etmesi ya da müvekkili adına belirsiz sayıda sözleşme akdetmesi anlaşılmalıdır (**Brox:** s. 104; **Kayhan:** s. 36). Fakat, sürekliliğin var olabilmesi için, önceden belirlenmemiş sayıdaki hukuki ilişkilere aracılık etme ya da müvekkili adına belirsiz sayıda sözleşme akdetme, yalnızca sürekli bir sözleşme ilişkisi çerçevesinde icra edilmelidir. Eğer, sürekli bir sözleşme ilişkisi yoksa, üçüncü kişilerle ne kadar çok sayıda işlem yapılırsa yapılsın, her bir işlem bağımsız işlem olacak, başka bir ifadeyle, işlemler, geçici (arızı, tesadüfî) nitelik taşıyacaktır. O halde, "süreklilik" ibaresini, sürekli bir sözleşme ilişkisi çerçevesinde çok sayıda işlem yapmak şeklinde anlamak daha yerinde olacaktır. Diğer yönden, geçicilik (arızilik) ise, sürekliliğin karşıtı, yani müvekkille sürekli bir sözleşme ilişkisi bulunmaksızın üçüncü kişilerle bir veya birden fazla işlem yapmaktır. Süreklilik ve geçicilik, belirttiğimiz şekilde anlaşılırsa, örneğin bir yıl boyunca, üçüncü kişilerle tek bir işlem yapılırsa dahi, ortada acentelik ilişkisi bulunabilecektir. Başka bir ifade ile belirtecek olursak, acente ile müvekkil arasında sürekli bir sözleşme ilişkisinin bulunmadığı bir durumda, üçüncü kişilerle sayısız işlem de yapılırsa, ortada süreklilik değil, geçicilik (arızilik) söz konusu olacaktır.

²⁸ **Arkan:** s. 225-226; **Kayhan:** s. 69. "...yerli veya yabancı bir işletme hesabına ve fakat kendi adına mukaveleler yapmaya daimi olarak selâhiyetli kılınmış bulunan kimselerin bilhassa müvekkillerine karşı olan hukuki durumlarını vekâlet akdinin umumi hükümlerine bırakmak iktisadi ihtiyaçlara kâfi gelmediğinden bunların da acentelik hakkındaki hükümlere tâbi tutulmaları uygun görülmüştür." TBMM AE Mazbatası, Gerekeç, s. 369.

maya sürekli olarak yetkili bulunan kimseler acentelik hükümlerine tâbi tutulmasaydı, Türk vatandaşı üçüncü kişilerce, TTK madde 105.2'ye²⁹ dayanarak müvekkillere izafeten, bu kimseler aleyhine dava açılması mümkün olamazdı³⁰. Madde 103.1. sayesinde, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlarla işlem yapan Türk vatandaşları, müvekkillere izafeten anılan kimseler aleyhine dava açabileceklerdir³¹.

Aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanların da acentelik hükümlerinden yararlandırılmasının nedeni, bu kimselerin ve Türk vatandaşlarının korunmasını sağlamaktır³². Esasında, tacir ad ve hesabına sürekli nitelikte işlem yapan kimseler acente konumunda olacaktır. Buna karşın, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde geçici³³ (arızı, rastlantı gereği, tesadüfî) nitelikte işlemlerde bulunanlar, acente konumunda değildir. Esas olarak, geçici nitelikteki işlemlerde acentelik hükümleri değil, vekillik hükümleri geçerlidir. Ancak hüküm, işlemlerin veya faaliyetlerin sürekliliği veya geçiciliği açısından bir ayırım yapmadan, geçici nitelikteki işlemlerde de acentelik hükümlerinin uygulanmasını öngörmüştür³⁴. Bu noktada, sigorta mukavelelerinin akdi hususunda aracılıkta bulunanlara, sürekli ilişkinin varlığının bir tanım unsuru olduğu acente hakkındaki hükümlerin uygulanmasının uygun görülmemesi gerekçesiyle TTK'nin 103.1. maddesinde yer verilmemesine rağmen, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde geçici (arızı, rastlantı gereği, tesadüfî) nitelikte işlemlerde bulunanların, 103.1. maddesinin (b) bendi dışında tutulmaması, kanun koyucu tarafından, bu kimselere acentelik hükümlerinin uygulanmasının istendiği şeklinde yorumlanabilir. Böylece, Türkiye

²⁹ TTK madde 105 (2) hükmü şöyledir:

“Bu sözleşmelerden doğacak uyuşmazlıklardan dolayı acente, müvekkili adına dava açabileceği gibi, kendisine karşı da aynı sıfatla dava açılabilir. Yabancı tacirler adına acentelik yapanlar hakkındaki sözleşmelerde yer alan, bu hükme aykırı şartlar geçersizdir”.

³⁰ Çünkü komisyoncunun yaptığı işlemler sürekli nitelikte olsa da, müvekkil adına işlem yapmadığından, müvekkile karşı dava açılması mümkün değildir. Bu yüzden, 103 (1). madde, esasında komisyoncu niteliğinde olan bu kimselerin acentelik hükümlerine tâbi tutulmasını sağlamak suretiyle, müvekkillere izafeten, anılan kimseler aleyhine dava açılmasını sağlamıştır.

³¹ Bu hususta verilmiş kararlar için bkz. YHGK, 22.9. 1978 T., E. 77/II-1012, K. 78/760; Y. 11 HD, 16-3-1972 T., E. 1972/1233, K. 1972/1287 (**Doğanay, İ.**: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.1, 3. Baskı, Ankara 1990. s. 500, dn. 711) ; 11. HD., 20.1.1983 T., E. 1982/5392 K. 1983/103 (YKD, 1983, C.9, S.4, s. 553). Ayrıca 103 (1). madde, müvekkillere izafeten bu kimselere karşı açılacak davaların Türk mahkemelerinde görülmesini de sağlamakta ve bu yolla Türk vatandaşlarının korunmasını sağlamaktadır (**Arkan**: s. 215).

³² **Kayihan**: s. 75.

³³ Yukarıda da ifade edildiği üzere, geçicilik ile kastedilen, taraflar arasında sürekli bir sözleşme ilişkisinin bulunmadığı hallerde, müvekkil adına ve hesabına yapılan bir veya birden fazla işlemdir. Dolayısıyla, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde geçici nitelikte işlemlerde bulunanları, müvekkille sürekli bir sözleşme ilişkisi ile bağlı olmayan, müvekkilin münferit işlemlerini yürütenler şeklinde anlamak gerekir.

³⁴ Sürekli bir ilişkinin varlığı dikkate alınarak kabul edilen acentelik hükümlerinin geçici nitelikteki ilişkilerde de uygulanmasına yönelik eleştiriler için bkz. **Kalpsüz, T.**: “Müvekkillere İzafeten Acentalara Karşı Dava Açılması ve Takip Yapılması”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Dergisi, 1983, C. 12, S. 1, s. 7-8; **Arkan**: s. 226; **Karayağçın**: s. 521.

Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde geçici (arızı, rastlantı gereği, tesadüfi) nitelikte işlemlerde bulunan geçici vekillere de acentelik hükümlerinin uygulanması sonucunda, bu kimselerin de acentenin koruyucu hükümlerinden yararlanması mümkün olacaktır. Diğer taraftan TTK'nin 103.1.maddesinin (b) bendi sayesinde, bu kimselere karşı aracılık veya imzalandıkları sözleşmelerden dolayı müvekkillerine izafeten dava da açılabilir. Dolayısıyla hüküm hem Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanların acenteliğin koruyucu hükümlerinden yararlanmasının yolunu açmakta hem dava hakkının kullanılması açısından Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirlerle işlem yapan Türk vatandaşlarını korumaktadır. Ancak sadece TTK madde 105.2. değil, acenteliğe ilişkin diğer hükümler de 103.1. maddede sayılanlar hakkında uygulama alanı bulacaktır. Dolayısıyla bu tür geçici vekil ile merkezi yabancı memlekette bulunan ticari işletme arasındaki iç ilişkide de acenteliğe ilişkin diğer hükümler uygulanacaktır³⁵.

II. Denkleştirme İstemini Düzenleyen 122. Maddenin TTK'nin 103. Maddesinde Sayılanlar Hakkında Uygulanabilirliği Sorunu

103. maddenin sırf lafzına bağlı kalındığında, acentelik ile ilgili Yedinci Kısım hükümleri içinde yer alan ve denkleştirme istemini düzenleyen 122. maddenin sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlar ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlar hakkında da uygulanacağı sonucuna varılabilir³⁶. Ancak, 122. maddenin son fıkrası göz önüne alındığında, bir an için bu kabul tereddütü karşılanabilir. Anılan hükme göre, denkleştirme istemi, hakkaniyete aykırı düşmedikçe, tekel hakkı veren sürekli sözleşme ilişkilerinin sona ermesi halinde de uygulanacaktır. O halde, bu noktada yanıtlanması gereken soru, salt 103.1. madde gereği, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlar ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlar, 122. maddenin 1 ilâ 4. fıkralarındaki koşulları taşıdıkları anda mı denkleştirme isteminden yararlanacaktır, yoksa 122. maddenin son fıkrasının da göz önüne alınması gerekli midir? Başka bir ifadeyle, TTK madde 103.1.'de belirtilenlerin denkleştirme isteminden yararlanabilmeleri için tekel hakkı veren sürekli bir sözleşme ilişkisi ile bağlı olmaları aranacak mıdır?

Öncelikle belirtilmelidir ki, denkleştirme isteminde bulunabilmek için 122. maddenin 1 ilâ 4. fıkralarındaki koşulların sağlanması gerekmektedir. Dolayısıyla, 1 ilâ 4. fıkralar denkleştirme isteminin koşullarını belirlemektedir. Son fıkra ise, koşulları sayılmış olan denkleştirme isteminin acentelik dışındaki diğer sözleşme ilişkilerinde de uygulanacağını belirten bir hükümdür. 5. fıkra, acentelik dışındaki sözleşmelerde de denkleştirme isteminin yolunu açan hüküm niteliğinde olduğundan, 103.1. maddede belirtilenlerin de denkleştirme isteminden yararlanabilmeleri için tekel niteliğinde sürekli bir sözleşme ilişkisinin varlığının gerektiği ileri sürülebilir. Bu görüşü destekle-

³⁵ Doğanay: s. 501.

³⁶ Alman hukukunda, HGB'nin 89b paragrafında hükme bağlanmış olan denkleştirme isteminden komisyoncu acentelerin de yararlanacağı kabul edilmektedir (bkz. **Hoyningen-Heune, v. G.**, in: Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 1, Erstes Buch, Handelsstand §§ 1–104, 2. Auflage, München, 2005, § 89b, Nr. 25; **Heymann, E./Sonnenschein, J./Weitemeer, B.**: Heymann Handelsgesetzbuch (ohne Seerecht), 2. Auflage, Berlin, 1995, § 84, Nr. 11; **Lowisch**: § 84 Nr. 71, § 89b Nr. 21).

mek için, aslında 122. maddenin son fıkrasının denkleştirme isteminin sadece acentelik gibi tekel hakkı veren sürekli sözleşmelerde uygulanabileceğini üstü kapalı olarak belirttiği, dolayısıyla tekel hakkı veren sürekli bir ilişkinin bulunmadığı hâllerde denkleştirme isteminin söz konusu olmayacağı dahi savunulabilir³⁷. Ayrıca tazminat acentenin son beş yıllık faaliyeti sonucu aldığı yıllık komisyon veya diğer ödemelerin ortalamasını aşamayacağını, sözleşme ilişkisi daha kısa süre devam etmişse, faaliyetin devamı sırasındaki ortalamanın esas alınacağını düzenleyen 122. maddenin 2. fıkrasının ve son fıkranın gerekçesinde yer alan “*Tek satıcının işletmeye bağlılığının acente düzeyinde olmadığı, tek satıcının daha bağımsız bir konumda bulunduğu itirazı, tek satıcının işletme ile arzi sınırını aşan iş yapılması olgusunun varlığı karşısında gücünü yitirir*” cümlesinin de sürekli bir faaliyeti esas aldığı ileri sürülebilir. Bu görüş kabul edildiğinde ise, madde 103.1’in uygulanmasında bir ayrıma gidilmesi, madde 103.1’in (a) bendi kapsamında, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlarla müvekkilleri arasında yapılan sözleşme tekel hakkı içeriyorsa, bu kişilerin denkleştirme isteminden yararlanabilmesi, tekel hakkı yoksa yararlanamaması sonucuna ulaşılması söz konusu olur. 103.1.maddenin (b) bendi açısından değerlendirme yapıldığında ise, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanların sürekli veya geçici nitelikte işlem yapabileceği, dolayısıyla geçici nitelikte işlem yapanların hiçbir şekilde, sürekli sözleşme ilişkisi kapsamında işlem yapanların ise sözleşmelerinin tekel hakkı içermesi koşuluyla denkleştirme istemi talep edebilecekleri sonucuna varılacaktır.

103.1. maddede sayılanların denkleştirme isteminde bulunabilmeleri bakımından 122. maddenin 1 ilâ 4. fıkralarındaki koşulları sağlamalarının yeterli olduğu, bu yüzden, 122. maddenin son fıkrasına göre bir değerlendirme yapılamayacağı kanaatindeyiz. Çünkü, her ne kadar TTK madde 103.1.’in (a) bendinde sürekli bir sözleşme ilişkisi açıkça belirtilse ve acentelikte ilgili Yedinci Kısım hükümlerinin sürekli olarak yetkili bulunanlar hakkında uygulanacağı kabul edilse dahi, TTK madde 103.1.’in (b) bendinde sürekli veya geçicilik (arızılık) yönünden ayırım yapılmadan acenteliğe ilişkin Yedinci Kısım hükümlerinin bunlar hakkında da uygulanması öngörülmektedir. Eğer, kanun koyucu, (b) bendi açısından sürekli bir ilişkinin varlığını gerekli görseydi, zaten 1. fıkrada olduğu gibi, süreklilik ibaresi hükümde açıkça yer alırdı. Ancak, kanun koyucu, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemde bulunanlar hakkında, bu işlemleri sürekli yapıp yapmamasını göz önüne almadan, acenteliğe ilişkin hükümlerin uygulanmasını emretmiştir. Dolayısıyla, 103.1. maddenin (b) bendi açısından böyle bir şart öngörülmemişken, denkleştirme istemi açısından da 122. maddenin son fıkrasındaki süreklilik unsurunu aramak mümkün olmamalıdır. Eğer, 103.1. maddede sayılanlar açısından denkleştirme istemi için 122. maddenin son fıkrasındaki koşulları ararsak, bu defa sürekli sözleşme ilişkisinden başka, tekel hakkı³⁸ veren bir sürekli sözleşme ilişkisini

³⁷ *KAYIHAN*, geçici (arzi veya tesadüfî) nitelikte işlem yapan kimselerin, sürekli olarak bu işi meslek edinmiş olan acentelere tanınmış olan bazı haklardan, örneğin, tekel ya da tazminat hakkından, faydalanmasının uygun olmayacağını ileri sürmüştür (**Kayihan**: s. 77). Ancak, 103 (1). maddede sayılanların acentelik hükümlerine tâbi tutulması öngörülürken, geçici veya sürekli ilişki ölçütü olarak alınmamıştır. Dolayısıyla, geçici nitelikte işlem yapanlar hakkında, acentelik hükümlerinden hangisinin uygulanacağına karar verilirken, sürekli ilişkinin varlığı bir koşul olarak aranmaz. Buna karşın, somut olayın özelliği gereği, geçici nitelikte işlem yapan kimselere acentelik hükümlerinden bazısının uygulanması mümkün olmayabilir.

³⁸ Tasarı’nın 122. maddesinin son fıkrasında “tekel hakkı” şeklinde bir ibare bulunmuyordu. Bu ibare, Meclis görüşmeleri sırasında önerge verilmek suretiyle eklenmiştir (bkz. **Şit, B/Gürel**,

de göz önüne almamız gerekecektir. Gerçi TTK madde 104³⁹ gereği, 103.1. maddede sayılanların da tekel hakkına sahip olduğu ileri sürülebilir. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde geçici şekilde işlemde bulunanların tekel hakkının şüpheli görülmesi karşısında⁴⁰, 122. maddenin son fıkrası, 103.1. maddede sayılan kimselerin denkleştirme isteminden hiçbir şekilde yararlanamamasına yol açacaktır ki, 103.1. maddenin getiriliş amacı karşısında, bu görüşün savunulabilir yönü zayıf görünmektedir. Aksi takdirde, 103.1. maddede sayılanların denkleştirme isteminden yararlanma hakkı neredeyse imkânsız hâle gelecektir. Eğer madde 103.1.'deki düzenleme getirilmeseydi, bu maddede sayılanların denkleştirme istemi hakkının olup olmayacağı değerlendirilirken, 122. maddenin son fıkrasının göz önüne alınması gerekirdi. Fakat, 103.1. maddenin açık hükmü karşısında, 122. maddenin son fıkrasına göre değerlendirme yapılamaz. Acentelik dışındaki diğer sözleşmelerde aranacak olan tekel hakkı veren sürekli bir sözleşmenin varlığı koşulu, 103.1. maddede sayılanlar için söz konusu olmamalıdır. Çünkü, 103.1. madde, bu hükümde düzenlenen kişilere doğrudan doğruya acentelik hükümlerinin uygulanmasına yönelik bir düzenleme yapmıştır ve atf yapılan düzenleme 122. maddenin 1 ilâ 4. fıkralarıdır. Denkleştirme istemini düzenleyen 122. maddenin, tek satıcılık ile tekel hakkı veren sürekli sözleşmelere de uygulanacağını belirleyen son fıkrâ hükmü ise, 103.1. maddede sayılanlar dışındaki kişiler bakımından geçerli kabul edilmelidir⁴¹. 103.1 maddenin (b) bendi süreklilik açısından bir ayrıma gitmediğinden, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde geçici (arızı) nitelikte faaliyet yürütenler de 122. maddenin son fıkrası göz önüne alınmadan, denkleştirme isteminde bulunabilir⁴². Son olarak, 103. maddedeki kişilere, müvekkile (tacire) ilişkin davaya muhatap olma gibi külfetleri yükleyip de acenteye tanınan denkleştirme istemi gibi nimetleri tanıtmamak, özellikle TTK'nin acenteyi koruyucu hükümlerinden yararlandırmamak için haklı bir gerekçe bulunduğunu düşünmüyoruz. Fakat, 103.1. maddede sayılanlar ve özellikle

M. (Derleyenler) "Yeni Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'a İlişkin TBMM Genel Kurul Görüşmelerinde Verilen Önergeler ve Gerekçeleri", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Dergisi, 2010, C. 26, S. 4, s. 253). 122. maddenin uygulama alanını, amaca uygun şekilde sınırlandırdığı gerekçesiyle "tekel hakkı" ifadesinin yerinde olduğu yönünde bkz. **Kendigelen:** s. 94, dn. 71.

³⁹ TTK madde 104.1. hükmü şu şekildedir:

"Yazılı olarak aksi kararlaştırılmadıkça, müvekkil, aynı zamanda ve aynı yer veya bölge içinde aynı ticaret dalı ile ilgili olarak birden fazla acente atayamayacağı gibi, acente de aynı yer veya bölgede, birbiriyle rekabette bulunan birden çok ticarî işletme hesabına acentelik yapamaz".

⁴⁰ Bkz. **Kayhan:** s. 77.

⁴¹ Nitekim, 122. maddenin son fıkrasında yer alan "de" sözcüğü bir taraftan, acenteler hakkında denkleştirme istemi için 122. maddenin 1 ilâ 4. fıkralarında düzenlenen hususların varlığının şart koşulduğunu teyit etmekte, diğer taraftan, tek satıcı ve benzeri diğer tekel hakkı veren sürekli sözleşme ilişkilerinde denkleştirme isteminin yolunu açmaktadır. Bu bağlamda, 103.1. madde, acentelik hakkındaki hükümlerin uygulanmasını sağladığına göre, 103.1. maddede sayılanlar hakkında, acenteler hakkında denkleştirme isteminin koşullarını belirleyen 122. maddenin, 1 ilâ 4. fıkraları uygulama bulacaktır.

⁴² Sürekli bir sözleşme ilişkisi olan acentelik sözleşmesi süresince acente, üçüncü kişilerle piyasa koşulları gereği sadece bir işlem yapmış olabilir. Buna karşın, TTK madde 103.1.'in (b) bendinde belirtilen ve geçici nitelikte faaliyette bulunan kimseler, sürekli bir sözleşme ilişkisi olan acentelik sözleşmesi sırasında yapılandırılan daha fazla işlem de yapabilir. Dolayısıyla, 103.1. maddede sayılanlar hususunda, denkleştirme isteminin sadece sürekli bir sözleşme ilişkisi gereği olarak uygulanabileceğini söylemek mümkün gözükmemektedir.

de Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde geçici (arızı) şekilde işlem yapanların denkleştirme istemi değerlendirilirken, tekel hakkı veren sürekli bir sözleşme ilişkisi unsurları göz önüne alınmamalı, somut olayın özelliklerine göre, 122. maddenin 1 ilâ 4. fıkralarındaki koşullar varsa denkleştirme isteminden bu kimselerin yararlanması sağlanmalıdır.

III. Rekabet Yasağı Anlaşmasını Düzenleyen 123. Maddenin, TTK'nin 103. Maddesinde Sayılanlar Hakkında Uygulanabilirliği Sorunu

Sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlar ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlarla konusu rekabet yasağı olan bir anlaşma yapıldığında bu anlaşmanın, TTK madde 123'e tâbi olup olmayacağıın irdelenmesi gerekir.

TTK madde 103.1.'de, özel kanunlardaki hükümler saklı olmak üzere, acentelik ile ilgili Yedinci Kısım hükümlerinin, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlar ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlar hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir. Rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin 123. madde de, Yedinci Kısımda düzenlendiğinden, sırf 103.1. maddenin lafzına bağlı kalınarak, yukarıda belirtilenler hakkında da anılan maddenin uygulama bulacağı sonucuna varılabilir. Buna karşın, TTK'nin 123. maddesinde ifade bulan "acente" terimi ile, dar anlamda acentenin, yani, acentelik sözleşmesinin tarafı olan ve müvekkil karşısındaki kimsenin kastedildiği, bu yüzden sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanların esas itibarıyla acente olmadığı, dolaylı temsil yetkisine sahip ve bu itibarla komisyoncu niteliğinde olduğu dikkate alındığında bu kişilerle müvekkilleri arasında yapılan anlaşmaların 123. maddeye tâbi tutulamayacağı ileri sürülebilir. Esasında, müvekkili hesabına, kendi adına devamlı surette sözleşme akdetmeye yetkili bulunanların komisyoncu-acente (Kommissionagent) olarak nitelendirildiği, kanun koyucunun, süreklilik unsurunu göz önünde tutarak, bu tür komisyoncu acentelere, acentelik hükümlerinin uygulanmasını uygun bulduğuna yukarıda değinilmiştir⁴³. Dolayısıyla, sürekli sözleşme ilişkisi niteliğindeki acentelik sözleşmesinden sonra da taraflarca kararlaştırıldığında uygulama alanı bulabilecek olan 123. maddenin, sürekli nitelikteki komisyoncu acentelere de uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz⁴⁴. Başka bir ifadeyle, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunanlarla müvekkilleri arasında yapılan ve konusu rekabet yasağı olan anlaşmalar 123. maddeye tâbi olacaktır. Buna karşın, sözleşmeleri yerli veya yabancı bir tacir

⁴³ Bkz. Yukarıda C. I başlığı altında yazılanlara.

⁴⁴ İsviçre hukuk öğretisinde, acenteye ilişkin OR 418d Abs. 2'nin atfı dolayısıyla hizmet sözleşmesine ilişkin OR 340a hükmünün; Alman hukukunda ise, acenteye ilişkin HGB'nin 90a maddesinin kıyasen franchising ve tek satıcılık sözleşmelerindeki sözleşme sonrası rekabet yasağı anlaşmasına uygulanacağı kabul görmektedir (Meyer, C. A.: Der Alleinvertrieb, 2. Auflage, Zürich, 1992, s. 293; Gürzumar, O. B.: Franchise Sözleşmeleri ve Bu sözleşmelerin Temelini Oluşturan "Sistemler" in Hukuken Korunması, 1. Baskı, İstanbul 1995, s. 176; Kirca, Ç.: Franchise Sözleşmesi, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara, 1997, s. 191; İşgüzar, H.: Tek Satıcılık Sözleşmesi, Ankara 1989, s. 167; Erdem: s. 100). Açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen, rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin hükmün sürekli borç niteliğinde olan tek satıcılık ve franchising sözleşmelerinde de kıyasen uygulanması kabul edilirken, 103.1. maddenin açık hükmü karşısında, rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin 123. maddenin kıyasen değil, doğrudan uygulanması evlehiyetle kabul görmelidir.

hesabına ve kendi adına yapmaya sürekli olarak yetkili bulunmayanlarla yapılan rekabet yasağı anlaşması, 123. maddeye tâbi olmayacaktır.

103.1. maddenin (b) bendinde, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlar da Yedinci Kısım hükümlerine tâbi olduğu belirtilmiştir. Ancak bu kimselerin faaliyetlerinin sürekli ve geçici (arızı, tesadüfi) olabileceği göz önüne alındığında, ayrı ayrı değerlendirme yapılmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanların faaliyetleri sürekli ise, bu kimselerin de acentelik hükümlerine tâbi olduğu kabul edilmiştir. Esasında, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlar her ne kadar tacir ad ve hesabına işlem yapsa da bu işi meslek halinde yürütmediklerinde acente olarak nitelendirilemezler. Ancak, kanun koyucu, meslekî faaliyet unsurunu aramadan, yabancı ticarî işletmeler ad ve hesabına faaliyette bulunan yabancı veya Türk ticarî mümessil veya vekillerin yaptıkları hukukî işlemler nedeniyle, asıla izafeten ve onu temsilen kendisine acentelik hükümleri uygulanacak olan bu tür temsilcilere dava açılabilmesini amaçlamaktadır. Bunun yanında, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanlar, acenteliğe ilişkin koruyucu hükümlerden yararlanmayı da talep edebilecektir. Başka bir ifadeyle, bu hüküm, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanları da koruyucu niteliktedir. Dolayısıyla, sürekli şekilde bu işlemleri yapan kimselerle tacirler arasındaki konu rekabet yasağı olan anlaşmaların da, müvekkil karşısında acenteyi korumak amacıyla getirilen 123. maddeye tâbi olması gerektiğini düşünmekteyiz.

Buna karşın, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde merkez veya şubesi bulunmayan yabancı tacirler ad ve hesabına ülke içinde işlemlerde bulunanların faaliyetleri sürekli nitelikte değilse, bu kimselerle müvekkilleri arasında yapılan ve konusu sözleşme sonrası rekabet yasağı olan anlaşmalara 123. maddenin uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Her ne kadar, 103.1. maddenin sözü (lafzı), bu kimselere, Yedinci Kısımda düzenlenen 123. maddenin uygulanmasını öngörse de, rekabet yasağı anlaşmasını düzenleyen 123. madde, sürekli bir sözleşme ilişkisi içinde bulunan acentenin, ekonomik yönden daha güçlü olan müvekkiline bağımlılığından kaynaklanacak ve sözleşme özgürlüğünün aşırı derecede sınırlanmasına neden olacak olumsuz sonuçları önlemek amacıyla getirilmiştir⁴⁵. Dolayısıyla, 123. madde, sadece, sürekli bir sözleşme ilişkisinin bulunduğu hâllerde ve sözleşmenin zayıf tarafını korumak amacıyla öngörülmüş bir düzenlemedir⁴⁶. Geçici nitelikteki ilişkilerde bulunanlar müvekkile nazaran zayıf sözleşme tarafı olsa dahi⁴⁷, ekonomik yönden sürekli sözleşme ilişkileri çerçevesinde bir bağımlılıkları söz konusu olmadığından, bu kimselerle müvekkilleri arasında yapılan ve konusu sözleşme sonrası rekabet yasağı olan anlaşmalara 123. maddenin uygulanması, hükmün getiriliş amacı çerçevesinde mümkün gözükmemektedir⁴⁸.

⁴⁵ **Can:** s. 37.

⁴⁶ **Can:** s. 40.

⁴⁷ Örneğin, bir simsar da tacire nazaran ekonomik yönden zayıf olabilir.

⁴⁸ İsviçre hukukunda acenteye ilişkin OR 418d Abs 2'nin atfı dolayısıyla hizmet sözleşmesine ilişkin OR 340a hükmünün; Alman hukukunda ise TTK madde 123'ün karşılığı olan HGB 90a maddesinin, sürekli sözleşme ilişkisi olan franchising ve tek satıcılık sözleşmelerindeki sözleşme sonrası rekabet yasağı anlaşmalarına da kıyasen uygulanacağı kabul görmektedir (**Meyer:** s. 293; **Gürzumar:** s. 176; **Kirca:** s. 191). O halde, 123. maddenin, sadece, sürekli sözleşme ilişkilerinin sona ermesi halinde getirilen rekabet yasağı anlaşmalarının bünyesine

SONUÇ

Kanunun acentelik başlığını taşıyan 7. kısımdaki değişikliklere baktığımızda, bazı hükümlerin sadece dilinin sadeleştirildiği, bazı hükümlerin yürürlükten kaldırıldığı, bazı hükümlerin ise ilk defa sevk edildiği görülmektedir. Esasında acentelik ile ilgili hükümlerin düzenlenişinde Avrupa Birliği'nin 18.12.1986 tarihli ve 86/653 sayılı Yönergesi referans alınmıştır. Böylece, TTK'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türk acente hukukunun, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ulusal acente hukuklarıyla eşit bir seviyeye ulaşacağı söylenebilir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile acentenin haklarını koruyucu hükümlerin getirildiği görülmektedir. Ayrıca yargı kararları ile istikrar kazanmış olan acentelik ile ilgili bazı ilkeler hüküm altına alınmış, denkleştirme istemi ve rekabet yasağı anlaşması ilk defa Türk Ticaret Kanunu'nda hükme bağlanmıştır.

uyduğu ve bunlara uygulanabileceği söylenebilir. Örneğin, rekabet yasağı anlaşmasından vazgeçmeye ilişkin 123.2; acentelik sözleşmesinin haklı nedenle feshine dayalı olarak anlaşmayla bağlı olmamayı düzenleyen 123.3 hükmü sadece sürekli bir sözleşme ilişkisinde uygulanabilir.